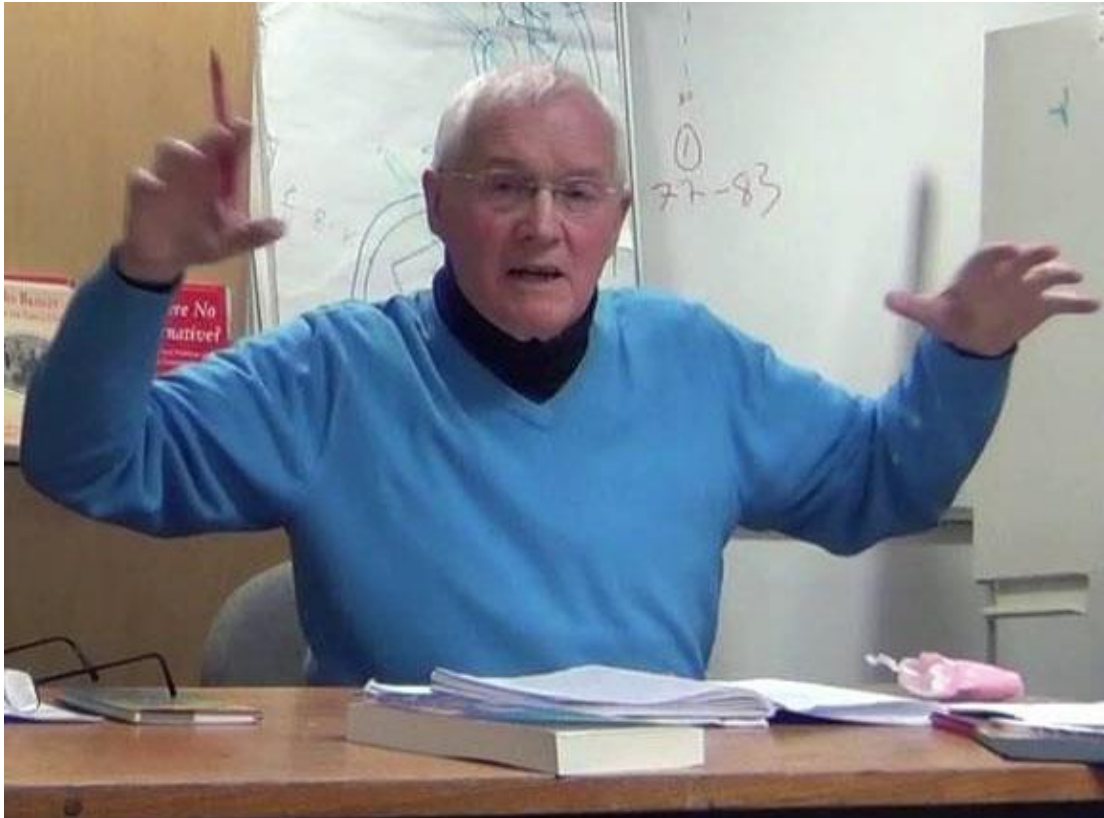

Ernest Tate

Trotskyjs teori om den permanenta revolutionen och försvaret av de kubanska, algeriska och vietnamesiska revolutionerna mot imperialismen

Föredrag som Tate höll vid Trotskyj-konferensen i Kuba i maj 2019

Ernest Tate

[6-8 maj 2019 hölls i Havanna (Kuba) en konferens om Trotskyj, där den kanadensiska marxisten Ernest Tate höll föredrag om *permanent revolutionen*". Texten är översatt från [Links international journal of socialist renewal](#), 13 maj 2019. Översättning: Göran Källqvist.

Mer om Trotskyjkonferensen – se lästipsen allra sist]

Alla diskussioner som har Trotskyjs tänkande som ämne, och på samma gång firar hundraårsminnet av Tredje internationalens grundande, måste enligt min mening nödvändigtvis behandla hans teori om den permanenta revolutionen, som av många forskare betraktas som hans utomordentliga och unika bidrag till den marxistiska politiska ekonomin, ett av de viktigaste bidragen sedan Marx. Jag vill här diskutera hur han kom fram till denna idé, den politiska och ekonomiska miljön i Ryssland vid den tidpunkt då han utarbetade den 1905,¹ och hur den i

¹ Detta år hade det ryska tsardömet gått in i en djup social och politisk kris. Föregående år, 1904, hade Japan, helt överraskande för dåtidens stormakter – och för det ryska enväldet – förklarat krig mot Ryssland, och hade besegrat det och krossat dess flotta i Fjärran östern. Det var ytterst förödmjukande för den absolutistiska regimen, och ledde till en djup förtroendekris för den. Det var inledningen på en radikalisering som aldrig hade upplevts tidigare. I början av 1905 svepte protester mot matbrist och höga matpriser fram över imperiet. Arbetare i de enorma Putilovverken i Petrograd lämnade arbetet och inom kort stod andra fabriker still. Det var då den ökände fader Gapon i samarbete med de tsaristiska myndigheterna bildade sin Arbetarförsamling och ledde över

grund och botten baserades på hans insikter i den roll bönderna skulle spela under ett revolutionärt uppror mot tsarismen. Det kommer inte att bli en heltäckande genomgång av Trotskijs teori, men jag tror att den kan ge en inblick i hur den koloniala revolutionen har utvecklats sedan 1917, och hur länderna i den koloniala världen i framtiden kommer att förverkliga sitt självbestämmande och kasta av sig det imperialistiska oket. Dessa idéer gav en stor del av de teoretiska ramarna åt Trotskijs tänkande när han kämpade för att grunda den Fjärde internationalen och när han skrev dess program till dess första kongress 1938.² Det är en uppfattning som har skiljt trotskismen från alla andra politiska vänsterströmningar, och den hjälper oss att förstå varför de flesta trotskistiska grupper – i synnerhet i de utvecklade kapitalistiska länderna, har stått i första ledet för att organisera solidariteten med länderna i tredje världen under deras kamp för självbestämmande och motstånd mot imperialismen.

Det är idag välbekant att de tidiga marxisterna, från och med Marx' och Engels' tid, stod bakom tanken att socialismen först skulle utvecklas i de utvecklade kapitalistiska länder där feodalismen hade störtats av borgerliga revolutioner, ofta efter hundratals år av kamp. Som ett resultat av det bestod en betydande del av deras ekonomier nu av tung industri och tillverkningsindustri, med en arbetarklass som var tillräckligt stor och politiskt mogen för att kämpa mot den kapitalistiska härskande klassen och störta den för att gripa statsmakten. Som Trotskij observerade: "Industrialiseringen är drivkraften för hela den moderna kulturen och på detta sätt den enda tänkbara basen för socialismen."³

I *Kommunistiska manifestet* drog Marx slutsatsen att arbetarna utgör en universell klass, som är en del av den kapitalistiska utvecklingen. Dess historiska öde var att befria sig själv och således alla människor från förtryck, och under denna process befria hela mänskligheten för att bygga ett nytt samhälle som skulle grundas på att tillfredsställa mänskliga behov istället för mänsklig girighet. Det skulle ske med hjälp av en revolution och genom att erövra statsmakten med ett program av utvidgade demokratiska rättigheter som skulle skapa en ny sorts stat, en arbetarstat, för att övervinna nöd och svält och omedelbart införa 8-timmarsdagen. Det skulle vara en europeisk revolution, en enda oavbruten process trodde man, en vanlig illusion bland många socialister på den tiden. I stora drag utgick Trotskijs teori från Marx' och Engels' grundläggande förutsättning, som den ryska socialdemokratins alla delar var överens om i början av 1900-talet: att arbetarklassen, även om den var en minoritet i det feodala Ryssland, var en del av en universell klass med en speciell historisk roll, nämligen att befria sig själv och bygga en ny socialistisk samhällsordning.

Från och med 1904 hade det ryska socialdemokratiska partiet varit delat i två ideologiska huvudströmningar i frågan om den kommande revolutionens karaktär. Mensjevikerna ansåg att den skulle vara *borgerlig* och att denna klass skulle störta den feodala aristokratin och skapa förutsättningar för en parlamentarisk demokrati, som skulle möjliggöra uppkomsten och utvecklingen av en mogen kapitalistisk ekonomi, liknande den som fanns i de utvecklade kapitalistiska länderna. Bolsjevikerna gick med på att en framtida revolution skulle vara borgerlig, men förespråkade å andra sidan att den centrala uppgiften för en sådan revolution skulle vara att införa en demokratisk republik med hjälp av en proletariats och böndernas

20.000 arbetare i en fredlig protest för att överlämna en petition till tsaren på Vinterpalatset, bara för att mötas av hans kejsarliga trupper, som öppnade eld mot den församlade folkmassan. I den ryska historien kom det att bli känt som den "Blodiga söndagen". Hundratals, om inte tusentals, slaktades, och under den vrede som svepte över landet efter den – som inbegrep ett myteri på slagskeppet Potemkin – mördades generalguvernören i Moskva, storhertig Sergej.

² Avdelningen "De underutvecklade länderna och programmet av övergångskrav" i *Kapitalismens dödskamp och Fjärde internationalens uppgifter*, av Leo Trotskij, i trotskistiska kretsar känt som [Övergångsprogrammet](#) [på marxistarkiv.se, s 27].

³ Leo Trotskij, [Den permanenta revolutionen](#), s 11.

diktatur. Trotskij hade som ung börjat arbeta politiskt som narodniker, en halvt anarkistisk organisation som hade försökt företräda böndernas intressen mot tsaren. Han hade varit ansluten till den mensjevikiska fraktionen, men stod i själva verket mellan dessa två grupper och försökte få dem att samarbeta med varandra för gemensamma strävanden.

Trotskijns tänkande skiljde sig från båda dessa strömningar genom att dra slutsatsen att den ryska feodalismen redan var mogen för en socialistisk revolution, just på grund av sin sena utveckling och inneboende svaghet, som förvärrades av att utländskt kapital hade trängt in i ekonomin. Han ansåg att kapitalismen i Ryssland, till skillnad från de utvecklade kapitalistiska länderna, inte längre skulle kunna fullfölja sitt historiska uppdrag att införa demokratiska reformer som konstitutionella förändringar, rösträtt och en konstituerande församling, löneförhöjningar, 8-timmarsdag och högre levnadsstandard. När den ryska revolutionen väl började skulle den bli en organiskt nödvändig historisk process och skulle tvingas gå framåt under arbetarklassens ledning och inte stanna halvvägs. I den meningen skulle den vara oavbruten, och Trotskij drog slutsatsen, att om det var troligt att det skulle ske i Ryssland eftersom det var så underutvecklat, så skulle samma sak gälla för alla länder i tredje världen eftersom deras ekonomier hade utvecklats under samma stora påverkan från västimperialismen, det vi idag kallar det amerikanska imperiet.

Första gången Trotskij föreslog hur detta skulle ske var i sitt viktigaste verk från denna tid, *Resultat och framtidsutsikter*, som han skrev när han var bara 26 år gammal. Enligt sin levnadstecknare Isaac Deutscher, gav han i denna bok en ”nästan matematiskt koncis formulering av teorin om den permanenta revolutionen”.⁴ Han skrev den i sin fängelsecell medan han satt inspärrad efter att tsaren hade krossat arbetardeputerades råd, också känd som Petrogradsovjeten, 1905.⁵ Trotskij var ordförande för sovjetens verkställande kommitté och blev dess viktigaste talesperson och ledande drivkraft. Sovjeten 1905 kom senare att betraktas som en generalrepetition av den mäktiga segern 1917.

Trotskij utnyttjade tiden i fängelset till att koncentrera sig helt på frågan, och ägnade tiden åt att läsa och skriva och tänka igenom sina funderingar om Rysslands historia och dess särdrag, en häpnadsväckande prestation för att fördjupa sin förståelse av vad det medeltida Rysslands olika klasser kunde få för roll under en framtida omvälvning, en diskussion som han hade haft med andra marxister långt innan han hamnade i ett tsaristiskt fängelse. Han citerade Marx, och påminde dem lite spydigt: ”Marxismen är framför allt en metod för analys – men inte en analys av texter, utan av sociala förhållanden.”⁶

Böndernas roll under en framtida rysk revolution hade debatterats sedan länge bland ryska socialdemokrater (som till skillnad från idag ansåg sig vara revolutionära). Mensjevikerna förespråkade att någon sorts gemensamt förbund mellan arbetarklassen och bönderna skulle ta kontroll över staten, men bara som en förberedelse för att så småningom lämna ifrån sig makten till den uppåtstigande borgarklassen för att låta kapitalismen utvecklas fullt ut, och på så sätt öka ekonomins produktiva förmåga. I ett förord till ett av Lassalles tal, hade Trotskij tidigare samma år redan tillbakavisat denna uppfattning, med ord som direkt riktades mot

⁴ Deutscher, [Den väpnade profeten](#), på marxistarkiv.se, s 91.

⁵ Petrogradsovjeten uppstod under en generalstrejk i oktober 1905, som hade brutit ut när stadens tryckeriarbetare plötsligt gick ut på gatorna och krävde högre löner, kortare arbetsdagar och konstitutionell frihet. Strejken spred sig snabbt från tryckerierna till andra industrier och sedan till övriga landet, och blev en massiv generalstrejk som spred sig över hela Ryssland och skakade den tsaristiska regimen i dess grundvalar. Den tog det ryska socialdemokratiska partiet (med dess två fraktioner, bolsjevikerna och mensjevikerna) och socialistrevolutionärerna fullständigt på sängen. De flesta ledarna för båda partierna befann sig i exil i Västeuropa. Det var första gången en sovjet förekom i det feodala Ryssland, och den existerade bara 50 dagar innan den krossades av den tsaristiska staten.

⁶ Trotskij, [Resultat och framtidsutsikter](#), på marxistarkiv.se, s 20.

detta mensjevnikiska betraktelsesätt. ”Det säger sig själv”, skrev han, ”att proletariet fullföljer sitt uppdrag genom att precis som borgarklassen en gång gjorde luta sig på bönderna och småbourgeoisien. Det leder landsbygden, drar in den i rörelsen och intresserar den för att dess projekt ska lyckas. Men bara det är den oundvikliga ledaren. Detta är inte en ’proletariatets och böndernas diktatur’ – det är proletarietets diktatur med stöd från bönderna”, skrev han.⁷

I fängelset tog han sig tid att analysera tsardömetts historia och dess säregna system av sociala relationer, och skrev att Ryssland, ett enormt land som sträckte sig från Europa till Kina, med ytterst hårda vintrar i en stor del av dess territorium, hade gått in i 1900-talet med en slående svag medelklass. Kapitalismen ”trängde med absolutismens direkta samarbete in från Västerlandet”, skrev han.⁸ Med en liten stadsbefolkning, bara 13% av hela befolkningen, och moderna städer som var centrum för handel och industriverksamhet, men där de äldre städerna knappt spelade någon ekonomisk roll i samhället och i huvudsak var militära och administrativa centrum för staten, som att samla in skatter.

Jämfört med England och Frankrike under tidigare sekler, konstaterade Trotskij, där stora delar av deras befolkningar var aktiva som hantverkare i städerna redan innan den borgerliga revolutionen, och gav den uppåtstigande borgarklassen samhälleligt stöd under dess kamp mot livegenskapen, så var bara en relativt liten del av befolkningen i det tsaristiska Ryssland indragen i en sådan verksamhet och kapitalismen ”tycktes vara statens utskott”. Landets få fabriker hade till största delen främjats av utländska investeringar men var mycket mer koncentrerade och större än i Västeuropa, och ägdes dessutom av stora opersonliga aktiebolag. På grund av det – och i synnerhet när den ryska borgarklassens svaghet togs i beaktande – såg han behovet av en allians mellan det ryska proletarietet och bönderna, som skulle leda till upprättandet av en ”proletariatets diktatur med stöd från bönderna” som kunde komma till makten tidigare än i länder där kapitalismen redan hade upprättats.⁹

Under 50 år, skrev Trotskij, hade Ryssland varit ett laboratorium för att skapa alla möjliga sorters bondepartier, men inget hade kommit någonvart. Där skilde han sig tydligt från mensjevikerna och i lägre grad från Lenin, som i sina paroller hade lämnat frågan öppen. Trotskij gick med på att ett bondeparti möjligen kunde finnas till under vanliga förhållanden. Men när en sådan politisk bildning ställdes inför en revolutionär kris och kaos, skulle den alltid, på grund av de ryska böndernas många band till sina feodala herrar och de djupa sociala skillnaderna mellan rika och fattiga bönder på landsbygden, satsa på den härskande feodala regimen mot arbetarklassen och göra tanken på en ”proletariatets och böndernas demokratiska diktatur” omöjlig att förverkliga. Under dessa förhållanden, skrev han, skulle de småborgerliga bondepartierna bli ett verktyg för borgarklassen mot arbetarklassen. De historiska erfarenheterna visar, skrev han, att de ryska bönderna på grund av sin formlöshet och att de är så utspridda över hela landet, som klass är oförmögna att spela en självständig roll under kampen om makten på statlig nivå.¹⁰

Boken skrevs under Petrogradsovetets korta liv, där Trotskij hade varit avskild från bolsjevikfraktionen. Men under de hårda debatterna med mensjevikerna och socialistrevolutionärerna hade han börjat närma sig bolsjevikerna så mycket att den bolsjevikiska centralkommittén gengäldade det genom att ge honom sitt stöd. Och medan Trotskij väntade på rättegången i Peter-Paulfästningen efter att sovjeten hade krossats, rapporterar Deutscher att en medfånge, som blev vän med honom i fängelset, sa att ”hans ord var fulla av varm sympati för bolsjevikerna, som han kände frändskap med, och av illa dold antipati mot mensjevikerna,

⁷ Trotskij, [Inledning till Ferdinand Lassalles ’Tal till juryn’](#), på marxistarkiv.se, s 19.

⁸ Trotskij, [Resultat och framtidsutsikter](#), s 12.

⁹ *Ibid*, s 21.

¹⁰ Deutscher, [Den väpnade profeten](#), s 95.

som han var förenad med”.¹¹ Men i frågan om böndernas roll och om de någonsin skulle kunna bilda ett politiskt parti som kunde erövra makten under ett framtida uppror kvarstod viktiga skillnader. Lenin talade för en ståndpunkt som krävde en ”proletariatets och böndernas demokratiska diktatur” och ansåg att den framtida revolutionens karaktär var borgerligt demokratisk, en uppfattning som Trotskij inte delade.

Men, berättar Deutscher för oss, Lenin fortsatte ändå sina ansträngningar att vinna över Trotskij till bolsjevikerna. Vid de ryska socialdemokraternas specialkongress i London, England, två år senare, som organiserades där för att undvika det tsaristiska förtrycket i Ryssland, ”[underströk Lenin] två gånger ... kraftigt att Trotskij genom sitt förespråkande av en allians mellan arbetare och bönder, gjorde gemensam sak med bolsjevikerna”.¹² Mot slutet av kongressen, som varade i tre veckor, upphörde dock detta närmande på grund av gnabb om andra frågor, och det blev livet själv som kom att avgöra frågan med segern 1917, som på det stora hela bekräftade det riktiga i den ståndpunkt som Trotskij sedan länge hade förespråkat.

Men efter Lenins död 1924 och den konservativa byråkratins allt större makt över den nya arbetarstaten, blev frågan om den permanenta revolutionen central för Stalins kampanj för att undergräva stödet för Trotskijs idéer. Stalin använde sin kontroll över statsapparaten för att angripa sin politiska fiende. Han inledde en omfattande propagandakampanj mot teorin om den permanenta revolutionen, som enligt stalinisterna var trotskismens arvsynd, och mot den ställde han ett system av teorier som uttryckte den konservativa byråkratins intressen, formaliserat i föreställningen om socialism i ett land, teorier som Trotskij fördömde energiskt. ”Att inrikta sig på byggandet av ett *nationellt isolerat* socialistiskt samhälle”, hävdade han, ”innebär, trots alla föregående framgångar, att dra produktivkrafterna bakåt jämfört med kapitalismen.”¹³ Som vi alla vet skulle kampanjen nå sin höjdpunkt 1936-1938, med slakten och fängslandet av alla trotskister i Sovjetunionen, och med kulmen när Stalins lönnmördare dödade Trotskij i Mexiko 1940.

Det är uppenbart att Trotskij under upptakten till 1917 hade sett framtiden bättre än någon av sina samtida, och under åren direkt efter denna kolossala historiska händelse diskuterades därför inte längre frågan om vilken roll bönderna skulle spela i den förkapitalistiska ekonomin. Ett resultat av hans analys var att förståelsen ökade bland marxister att arbetarklassen i de utvecklade kapitalistiska länderna behövde solidarisera sig med befrielsekampen i länderna i den koloniala och halvkoloniala världen.

Ända sedan Marx' tid hade marxister insett det pressande behovet av solidaritet med världens förtryckta, en övertygelse att de olika ländernas arbetare har mer gemensamt med varandra än med sina omedelbara chefer, och att arbetarorganisationer, speciellt revolutionära sådana, skulle ägna en del av sina resurser åt att bygga internationella revolutionära organisationer för att genomföra denna uppgift. Och som *Kommunistiska manifestet*, som skrevs 1848, hade deklarerat: ”I samma utsträckning som den ena individens exploatering genom den andra upphävs, kommer den ena nationens exploatering av den andra också att upphävas. Till sammans med klassmotsättningarna inom nationen faller nationernas fientliga ställning gentemot varandra.”¹⁴ 1864 tog Marx och Engels ledningen för att grunda Internationella arbetarassociationen, Första internationalen. Den fick ett kort liv som varade fram till 1876. Eftersom den stödde Pariskommunen 1871 blev den ett hatobjekt för de härskande klasserna, och det bidrog till dess isolering. På grund av interna sekteristiska splittringar och det destruktiva inflytandet från anarkisterna kring Michail Bakunin (som hade bildat en hemlig organisa-

¹¹ *Ibid*, s 89.

¹² *Ibid*, s 107.

¹³ Trotskij, [Den permanenta revolutionen](#), s 12.

¹⁴ Marx/Engels, [Kommunistiska manifestet](#), på marxistarkiv.se, s 14.

tion i internationalen för att försöka gripa makten i den) löstes den i själva verket upp. Bakunin uteslöts och Första internationalen upphörde när dess Generalråd, under Marx' ledning, flyttades till New York.¹⁵

Andra internationalen var mycket större än den Första och baserades denna gång på proletära masspartier, huvudsakligen i de utvecklade kapitalistiska länderna i Västeuropa. Den grundades 1889, under hundraårsfirandet av den franska revolutionen, men slutade med en fruktansvärd katastrof för den europeiska arbetarklassen. Första världskrigets utbrott 1914 åtföljdes av ett uppsving för socialpatriotismen och chauvinismen, och då övergav internationalens medlemspartier sina principer och alla anspråk på internationalism och gav sitt stöd till sina respektive härskande klasser, och gick så långt att de i sina lagstiftande församlingar röstade för krigskrediter för att genomföra kriget.

Andra internationalens vänster gjorde motstånd mot detta förräderi, och organiserade sig för att bekämpa det. Den 5 september 1915 träffades 42 delegater från 11 länder, bland dem Lenin och Trotskij, i Zimmerwald, en liten by utanför Bern i Schweiz och förkunnade behovet av en ny international. Lenin uppmanade också arbetarklasserna i de krigförande och neutrala länderna att ”förvandla det imperialistiska kriget till inbördeskrig”. Trotskij valdes till den nya grupperingens internationella kommitté och skrev dess första principuttalande, och det nu välkända Zimmerwaldmanifestet.¹⁶ Den första veckan i mars 1919, knappt 18 månader efter att bolsjevikerna hade gripit makten, organiserade Lenin ett möte med omkring 20 delegater från några förhållandevis svaga socialistiska organisationer, för att utropa grundandet av Tredje internationalen – eller göra preliminära förberedelser för det – och i själva verket upprätta sig som den nya Kommunistiska internationalen, eller Komintern som den kom att bli känd som. Trotskij, som vid den här tiden ledde Röda armén under kampen mot de utländska invasionsarméerna, gjorde ett kort uppträdande och gav ett kort tal. Han skrev manifestet som presenterade den för världen, och krävde att de koloniala länderna skulle befrias. ”Kolonialslavar i Afrika och Asien!”, förkunnade manifestet, ”Stunden för den proletära diktaturen i Europa skall också vara eder befrielses stund!” Följande år skrev han manifestet till dess andra kongress, inklusive de 21 punkter som utgjorde kriterierna för medlemskap, och han var under de tre påföljande kongresserna aktiv i dess arbete, tills den i Stalins händer, och med Trotskij och Vänsteroppositionen uteslutna, främst blev ett verktyg för Sovjetstatens utrikespolitik. Trots denna fruktansvärda händelseutveckling betraktade sig Trotskij och Vänsteroppositionen ändå som en lojal opposition i Komintern, och arbetade för att reformera den, och ansåg ändå att dess ingående partier, trots sina många brister och felaktiga politik, representerade arbetarklassernas stridbara förtrupp i världsskala.¹⁷

Men allt det förändrade sig 1933, när Weimarrepubliken kollapsade och den tyska fascismen segrade, en historisk katastrof för den tyska arbetarklassen och hela mänskligheten, skrev Trotskij, och ett tragiskt resultat av kommunistpartiets oförmåga att bekämpa den på grund av Kominterns ultravänsteristiska politik. Fram tills dess hade de lojala oppositionsmedlemmarna bestämt varit mot krav från sina egna led att skapa en ny International. Men i oktober det året hade Trotskij givit upp alla förhoppningar om att reformera Komintern, och han förkunnade behovet att bilda en ny International som skulle fortsätta den revolutionära politik som Komintern hade drivit under sina första fyra kongresser, en politik som var helt genomsyrad av hans teori om den permanenta revolutionen som antogs när han och Lenin och den nya revolutionära sovjetregeringen hade ett stort inflytande över den.

¹⁵ Chris Hagsberg, *Socialist Review*, september 2014.

¹⁶ Deutscher, [Den väpnade profeten](#), s 135.

¹⁷ Deutscher, [Den förvisade profeten](#), på marxistarkiv.se, s 25-26.

Fjärde internationalens (FI:s) första kongress ägde rum i oktober 1938. Precis som Kominterns första fyra kongresser var dess program också skrivet i den permanenta revolutionens anda. Trotskij's "Kapitalismens dödskamp och Fjärde internationalens uppgifter", som speciellt i trotskistiska kretsar också är känt som "Övergångsprogrammet", säger: "Men alla länder är inte imperialistiska. Tvärtom. De flesta är offer för imperialismen. En del av de koloniala och halvkoloniala länderna kommer utan tvivel att försöka utnyttja kriget till att kasta av sig slaveriets ok. Deras krig kommer inte att vara ett imperialistiskt krig utan ett befrielsekrig. Det är det internationella proletariats plikt att hjälpa de förtryckta länderna i deras krig mot förtryckarna."¹⁸ Det hjälper oss att förstå varför Fjärde internationalen under hela sin existens har koncentrerat så mycket av sina krafter på att försvara den koloniala revolutionen mot imperialismen, som åter blev intensiv under åren efter Andra världskriget när kolonierna reste sig mot imperialismens ok.

På 1950-talet lade den till exempel ner stora ansträngningar på att stöda Algeriets kamp för frihet från Frankrike. I ett brutalt krig för att försöka krossa självständighetskampen förklarade den franska kolonialismen att dess nordafrikanska koloni var ett franskt "departement", precis som andra departement som ett land består av, en ståndpunkt som vi noterar att det franska kommunistpartiet var ense med. Men efter ett långt krig där tiotusentals algerier massakrerades av den franska militären, erkände Frankrike sig 1962 besegrat av Nationella befrielsefronten (NLF). Alla trotskistiska grupper stödde NLF, och en del förtrycktes på grund av det. Exempelvis dömdes två ledande medlemmar i det internationella sekretariatet, Michel Pablo och Sal Santen, till 15 månaders fängelse i Nederländerna för falskmyntning och för att ha forslat vapen till NLF. Pablo blev senare rådgivare till den självutnämnda marxisten och revolutionären Ahmed Ben Bellas nya regering.

De kanadensiska trotskisterna var också aktiva i kampanjen. Två ledande kanadensiska trotskister, Ross Dowson och Art Young, reste till exempel till Algeriet för att få fakta och för att delta på en internationell solidaritetskonferens till stöd för den nya socialistiska regimen. När de återvände till Kanada gjorde de en turné i landet och talade vid flera välbesökta solidaritetsmöten för Algeriet på universitet, för att ge information om vad som pågick i Algeriet och varför den kanadensiska arbetarrörelsen aktivt skulle stöda Ben Bellas regering. Men i juni 1965 tog allt detta slut, när den algeriska militären, under ledning av general Houari Boumediene, genomförde en statskupp mot Ben Bella och vred landet kraftigt åt höger. Kuppen ställde också den kubanska regeringen inför en kris, ty när Ben Bella hade värdjat om internationellt stöd hade det revolutionära Kubas regering varit en av de första att svara. Den skickade materiell hjälp och militär utrustning och mobiliserade många av sina invånare för att resa till det fattiga nordafrikanska landet för att ge hjälp inom sjukvården och jordbruket. Kuba tvingades omedelbart skicka passagerarplan till Algeriet för att hämta hem sitt folk, vid en tidpunkt då den amerikanska imperialismen ökade sina ansträngningar för att störta Fidel Castro, och för att uppnå detta mål utsatte imperialismen den kubanska ekonomin för ett enormt tryck.

Men det var den kubanska revolutionen som hade störst påverkan på de nordamerikanska trotskisterna i början av 1960-talet, och det utgör ett beundransvärt exempel på hur FI stod i fronten för att mobilisera stöd till den. I USA tog Socialist Workers Party (SWP) ledningen för denna kampanj. Två av dess centrala ledare, Farrell Dobbs och Joseph Hansen, hade gjort en kort resa till Kuba strax efter segern 1959, för att på plats bedöma de framsteg som det kubanska folket gjorde under den nya regeringen. Att de kunde resa till Kuba vid den tiden var något av ett mirakel, eftersom de hade berövats sina pass under McCarthys antikommunistiska häxjakter och fått tillbaka dem först efter en lång juridisk strid. Resan till Kuba var en

¹⁸ Trotskij, [Övergångsprogrammet](#), s 23.

av de första resorna med deras nya juridiska dokument. Dobbs, som hade varit ledare för fackföreningen Teamsters i Minneapolis under de hårda strejkerna på 1930-talet, var partiets sekreterare. Hansen var partiets viktigaste politiska teoretiker och redaktör för dess tidning *International Socialist Review*. Han var partiets främsta mellanhand med Fjärde internationals centrum i Bryssel. (På grund av amerikansk lag var SWP officiellt förbjudet att vara medlem i FI.) Under Trotskijs landsflykt i Mexiko hade SWP utsett Hansen att bo där och hjälpa honom i hans arbete. Han var där som en del av en grupp på tio personer när Trotskij mördades.

Efter att de två SWP-ledarna återvände från Kuba och rapporterade vad de hade upplevt, började partiet omedelbart förbereda medlemmarna för en kampanj, vars mål var att göra försvaret av Kuba mot det amerikanska imperiet till dess centrala politiska prioritering. För detta ändamål gjorde både Dobbs och Hansen en turné i USA och Kanada för att rapportera till partiavdelningar och aktivister om de förändringar de hade upplevt direkt och på nära håll. Lyckligtvis kom detta vid en tidpunkt då det amerikanska folkets stöd för Kuba ökade. Inom kort publicerades en helsidesannons i *New York Times*, undertecknad av många framstående författare, intellektuella och kända personer som försvarade Kubas rätt till självbestämmande och krävde att den amerikanska regeringen skulle upphöra att lägga sig i Kubas angelägenheter. Efter att annonsen hade publicerats bildades en ny försvarsorganisation till stöd för Kubas rätt till självbestämmande, Fair Play for Cuba Committee (FPCC), organiserad av några av de som hade funnits med i annonsen.

En av kommitténs viktigaste funktioner var att försöka tillbakavisa de illvilliga förvanskningar om Kuba som regelbundet fanns i fientliga amerikanska media, och berätta sanningen till det amerikanska folket om vad som hände där. De främsta organiserade radikala krafterna i den var medlemmar i det amerikanska kommunistiska partiet och SWP, som historiskt hade varit varandras motståndare. Inom kort gav den stöd till turnéer om Kuba, som ibland varade i flera veckor, med författare, framstående intellektuella och artister, för att vittna om revolutionens framsteg så att deltagarna kunde berätta för allmänheten sanningen om vad de hade sett. Den organiserade många offentliga möten och demonstrationer till stöd för Kuba – till exempel flera tusen utanför FN när kubanska ledare som Fidel Castro och Che Guevara var där. Den gav också ut många broschyrer och pamfletter för att ge den amerikanska allmänheten information om de framsteg Kuba gjorde på områden som sjukvård och utbildning. De spreds i stor skala, ett försök att berätta sanningen för det amerikanska folket om revolutionens många framgångar.

Vi måste nämna, att även om den amerikanska FPCC gjorde ett mycket bra arbete så blev den tyvärr mycket kortlivad. Den utsattes för den amerikanska säkerhetstjänstens förtryck, och USA:s utrikesdepartement inkallade dess representanter inför en speciell senatskommitté för utfrågning, och klassificerade formellt FPCC som ”representant för en främmande regering”, och hotade med att tvinga den att lämna över sina medlemslistor till regeringen. För att undvika detta öde och skydda sina medlemmar från FBI:s spionerande ögon upplöste FPCC sig snabbt, ett hårt slag mot den växande solidaritetsrörelsen.

Kanada var en annan historia. Speciellt efter Dobbs' och Hansens besök till Kuba var trotskisterna i Kanada ivriga att resa dit. Verne Olsen, som sedan lång tid var en kanadensisk revolutionär socialist och ledare för Socialist Educational League (SEL), FI:s officiella sektion i Kanada, hade turen att få komma med i en av det amerikanska FPCC:s första sponsrade resor. När han återvände talade han till många stora möten i hela Kanada, ibland med flera hundra åhörare. I Kanada var det som tur är ett mycket större folkligt stöd för Kuba än i USA. Många kanadensare var ilska över att dess sydliga granne la sig i Kanadas egna angelägenheter, och var mot mobbningen av Kuba, en känsla som finns än idag, och nästan en miljon kanadensare besöker Kuba varje år. Det var då den kanadensiska motsvarigheten till

FPCC organiserades. Den fick ett mycket längre liv än den amerikanska kommittén, och i en av de mest framgångsrika kampanjerna av sitt slag i den engelsktalande världen var dess medlemmar och anhängare aktiva i fackföreningar och New Democratic Party (Kanadas version av ett arbetarparti) för att gå mot den amerikanska regeringens försök att pressa John Diefenbakers konservativa regering att begränsa handeln med och turismen till Kuba, och isolera det så att det inte skulle bli en inspiration för alla koloniala folk. Den visade sig få ett mycket produktivt liv som varade i tio år.

Organiseringen av FPCC och dess arbete – en brett organiserad organisation bestående av medlemmar som representerade olika uppfattningar i en kampanj om en enda fråga för att försvara nationella rättigheter och rätten till självbestämmande för ett litet land i tredje världen som Kuba – låg helt i linje med andan i Trotskijs teori om den permanenta revolutionen och blev senare under 1960- och 1970-talen modell för organiseringen av stöd till folken i tredje världen, speciellt i Asien, under deras motstånd mot imperialismen. 1965 utvidgade USA sin militära närvaro kraftigt i Sydvietnam och inledde ett barbariskt krig mot Nordvietnam, och hundratusentals amerikanska soldater kastades in i kampen mot Vietnams kamp för oberoende, åtföljt av en brutal bombkampanj från luften över hela landet, där tiotusentals vietnameser dödades. Att besegra de amerikanska trupperna i Vietnam blev ett central kampanjmål för Fjärde internationalen. Det skisserades i en viktig resolution som antogs vid dess kongress 1965, som slutade med en specialdiskussion om hur man skulle organisera mot kriget.

När kriget utvidgades försökte SWP i USA mobilisera så många människor som möjligt mot kriget, runt parollen ”Ta hem trupperna nu!” Genom att fullt ut utnyttja taktiken att bygga koalitioner kring en enda fråga som hade varit så framgångsrik under försvaret av Kuba, kunde det spela en avgörande roll och leda en rörelse som hela tiden växte kraftigt vartefter kriget eskalerade och USA skickade dit hundratusentals soldater. Det har beskrivits mycket bra av Fred Halstead i hans mycket viktiga bok om dessa händelser, ”Ut nu! En deltagares redogörelse för rörelsen mot Vietnamkriget i USA”.¹⁹

Det var samma sak i Storbritannien. Med samma taktik som den som användes av nord-amerikanerna, tog en grupp trotskister från Fjärde internationalen, International Marxist Group (IMG), ledningen för att organisera Solidaritetskampanjen för Vietnam (Vietnam Solidarity Campaign, VSC), som under en relativt kort period, i en bred koalition vid namn Kommittén mot kriget (Ad Hoc Committee Against the War), organiserade en rad demonstrationer utanför den amerikanska ambassaden på Grosvenor Square i London. Vartefter kriget fortsatte blev demonstrationerna allt större och alltmer våldsamma. I oktober 1968 mobiliserades en av de största demonstrationerna i Storbritanniens historia, med betydligt mer än etthundratusen demonstranter, i centrala London mot Harold Wilsons Labourregering för att försöka övertyga den att gå mot de amerikanska påtryckningarna att ge ett mer aktivt stöd under kriget, inklusive att skicka brittiska trupper. Antikrigsstämningarna som VSC hade hjälpt till att underblåsa var så starka att det hade varit politiskt självmord för Wilson att ha gå med på USA:s krav.

Vi bör konstatera att VSC hade stor hjälp i detta arbete av Bertrand Russells Fredsfond (BRPF). Den spelade en viktig roll för att VSC skulle uppstå. BRPF organiserades av den välkända brittiska filosofen Bertrand Russell och hans sekreterare Ralph Schoenman för att rikta ljuset mot de brott som imperialismen hade begått mot de koloniala folken, och den var en outtröttlig motståndare till den amerikanska imperialismen. I detta syfte, och när de amerikanska aktionerna i Vietnam blev allt brutalare, utfärdade Russel, som under åren hade fått enorm respekt i tredje världen för sina olika välkända kampanjer mot kolonialismens

¹⁹ Fred Halstead, *Out Now! A Participants Account of the Movement in the U.S. against the Vietnam War*, Merit Publishers.

brott, en internationell appell. Den riktade sig till världens samvete och uppmanade till bildande av en internationell tribunal mot krigsbrott, bestående av ledande författare, tänkare och kända personer som skulle samlas för att undersöka de amerikanska handlingarna i Vietnam. Den kom att kallas Russelltribunalen och lockade några av den tidens ledande intellektuella och tänkare, som Jean Paul Sartre, Simone de Beauvoir, Laurent Schwarz, Isaac Deutscher och många fler. Den stöddes också offentligt av Fidel Castro. (Han hotade att med kubanskt stöd organisera en offentlig session av tribunalen i New York.) Fidels vapenbroder från 26 julirörelsen och angreppet på Moncadafästningen, Melba Hernandez, blev medlem i dess arbete och hade ett viktigt inflytande i den.

Trotskisterna i IMG i Storbritannien insåg det stora propagandavärdet mot kriget i den, och engagerade sig för att göra allt för att säkerställa att Russelltribunalen skulle bli en framgång och uppfylla sina mål. De tillhandahöll personal så att den kunde genomföra sitt arbete, som att organisera presskonferenser och möten, publicera dess bulletiner och broschyrer, allt arbete som ett sådant projekt krävde, inklusive att arrangera sändandet av många undersökningsgrupper till Vietnam – ibland långvariga sådana – för att samla in bevis för de grymma och katastrofala effekter som de amerikanska militära aktionerna hade på folket där. Tribunalens slutsatser om de amerikanska aktionernas kriminella karaktär, som antogs vid dess möten i Sverige och Danmark – efter att officiellt ha förbjudits att mötas i Frankrike och Storbritannien – spreds vida kring över världen och hjälpte till att övertyga många om behovet att få slut på detta grymma krig.

Dessa tre kampanjer – om Algeriet, Kuba och Vietnam – som FI:s aktivister engagerade sig i under 1960- och 1970-talen – och som jag har skisserat här – visar att tanken om internationell solidaritet inte var någon abstrakt idé för dem. Den var en central del av deras program. Den fick dem att kräva aktioner som de använde sina resurser och medlemmar till, och gav andra ett kraftfullt exempel på vad som gick att uppnå om vänsterkrafterna enade sig mot imperialismen. Exempelvis organiserade och ledde det brittiska Socialist Workers Party, som betraktar sig som trotskister men inte är medlemmar i Fjärde internationalen, ett massivt motstånd i Storbritannien mot invasionen i Irak 2005. Det verkar som om de mindes historien om kampen mot Vietnamkriget och hur den genomfördes. Samma sak gällde i Kanada, där International Socialists, som också ser sig själva som trotskister, organiserade några av de största demonstrationer som någonsin har ägt rum i landet, mot Irakkriget. I denna mening har Trotskij teori om den permanenta revolutionen klarat tidens prövningar, ända sedan den skrevs i ett tsaristiskt fängelse i Petrograd 1905, och har kvar sin giltighet än idag. Förhoppningsvis kommer den att inspirera en ny generation av aktivister i olika länder, speciellt i Nordamerika, att bygga solidariteten med Kuba när det nu står inför allt större problem från det amerikanska imperiets sida.

Lästips

Havanna-konferensen:

[Trotskij-konferens i Kuba](#). (artikelsamling)

[Om Trotskij-konferensen i Havanna](#). (artiklar ur internationell vänsterpress)

Paul Le Blanc: [Trotskij på Kuba](#) (rapport om konferensen, samt Le Blancs egen föreläsning).

Bryan Palmer: [Cannon, Shachtman och den tidiga trotskismen i USA](#) (föreläsning).

Se även:

Martin Fahlgren: [Om Castros Kuba och trotskismen](#) (med länkar till andra texter)

Richard B Day & Daniel Gaido: [Vittnen till den permanenta revolutionen](#) (historisk bakgrund till teorin om permanenta revolutionen)